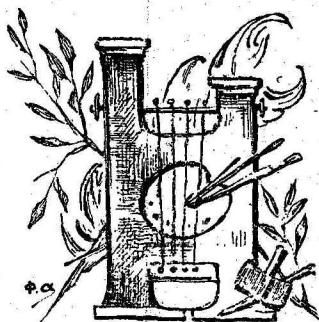

ΔΟΜΗΝΙΚΟΣ ΘΕΟΤΟΚΟΠΟΥΛΟΣ *

ΕΜΦΥΤΟΣ πρὸς τὰς ώραιας τέχνας ἀγάπη τῶν Ἑλλήνων οὐδέποτε ἀπέλιπεν αὐτούς, οὐδὲν ἐν αὐτοῖς τοῖς θιβεροῖς χρόνοις τῆς μακραίωνος καὶ ἀφορήτου δουλείας, ητίς, πιέζουσα τό τε σῶμα καὶ τὸν νοῦν τῶν δουλωθέντων, ἀπενέκρου πᾶσαν ἴκμαδα πνευματικοῦ βίου τοῦ Ἑληνικοῦ Ἐθνους.

Οὕτω βλέπομεν ἐν τῇ ἴστορίᾳ τῆς τέχνης ἵκανα ὄνόματα Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν εὐφήμως ἀναφερομένων ως δοκίμων ζωγράφων, γλυπτῶν καὶ ἀρχιτεκτόνων, μεταξὺ δὲ πάντων τούτων ὑπέρ χον ἀληθῶς κατέχει θέσιν ὁ Δομήνικος Θεοτοκόπουλος, ὁ γνωστότερος ὑπὸ τῷ προσωνύμιον εἰ Greco, ὅστις θεωρεῖται καὶ εὐλόγως ως ὁ ἰδρυτὴς τῆς νέας Ἰσπανικῆς Σχολῆς τῆς Ζωγραφικῆς, ἐκ τῆς δυτίας ἔξηλθε καὶ ὁ διάσημος Diego Velázquez (1599—1660).

Περὶ τοῦ Θεοτοκοπούλου ἵκανα μὲν ἐγράφησαν ἐν τῇ ξένῃ καὶ ἴδιᾳ ἐν Ἰσπανίᾳ, ὅπου κυρίως ἐδέξασθη, ἐλάχιστα δὲ καὶ οὐχὶ πάντοτε ἀκριβῆ ἐν Ἑλλάδι, τοῦτο δὲ ἀποδοτέον εἰς τὴν ἐλλειψιν ἀσφαλῶν καὶ ἀξιοπίστων βιογραφικῶν πηγῶν, αἵτινες μάλιστα κατὰ τοὺς παλαιοτέρους χρόνους ἦσαν σπάνιαι καὶ δυσεύρετοι. Πρῶτος ἐκ τῶν παρ’ ἡμῖν, ὅστις ἔγραψε τινα περὶ τοῦ Ἑλληνος ζωγράφου, ὑπῆρξεν ὁ κλεινὸς Κερκυραῖος λόγιος Ἀνδρέας Μουστοζόδης δημοσιεύσας βιογραφικάς τινας περὶ αὐτοῦ εἰδήσεις ἐν τῷ «Ἐλληνομνήμονι»,¹⁾ ἀλλὰ καὶ

αὗται εἰσὶν ἐν πολλοῖς ἐσφαλμέναι, διότι καὶ τὸ ὄνομα ἀυτοῦ ἡμαρτημένως συναφέρει, ἀποκαλῶν αὐτὸν Κυριακόν Θεοσκόπολιν καὶ συγχέων μετ’ ἄλλους Ἐλληνος καλλιτέχνου Domenico dalle Greche καὶ τὴν ἴδιαιτεραν πατρίδα ἀγνοεῖ καὶ περὶ τῶν ἔργων του ἐλαχίστην γνῶσιν ἔχει¹⁾. Μετ’ αὐτὸν ὁ μηκαρίτης Στέφανος Ξένος ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ «Βρεττανικῷ Αστέρι» σύντομον βιογραφίαν μετ’ εἰκόνιος ἐνὸς ἐκ τῶν ἔργων του, ἀρυσθεὶς τὰς πληροφορίας ἐκ τινος Ἀγγλικοῦ καλλιτεχνικοῦ περιοδικοῦ. Ἰκανὸν ἔτη ὑστερούν ὁ ἀξέμνηστος Δημήτριος Βικέλας διὰ δύο ὅρθρων του ἐν τῇ «Εἰκονογραφημένῃ Ἐστίᾳ»²⁾, κατέστησε γνωστότερον τοῖς Ἐλλησιν ἀναγνώσταις τὸν Θεοτοκόπουλον, περὶ τοῦ ὀποίου ταῦτοχρόνως σχεδὸν ἐδημοσίευσε περιληπτικὴν πραγματείαν ἐν τῷ «Ἐθνικῷ Ἡμερολογίῳ»³⁾ ὁ περὶ τὰ καλλιτεχνικὰ μετ’ ἀξιεπαίνου ζήλου ἀσχοληθεὶς Περάσιμος Μαυρογιάννης. Βραδύτερον ἐδημοσίευθησαν χαρακτηρισμοὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ ἐν τοῖς καλλιτεχνικοῖς περιοδικοῖς «Παναθήναια»⁴⁾ καὶ «Πινακοθήκη»⁵⁾, κατὰ μετάφρασιν ξένων συγγραφέων, ἐν τοῖς αὐτοῖς δὲ περιοδικοῖς ἀπετυπώθησαν καὶ ἵκανοι ἐν τῶν ώραιοτέρων πινάκων τοῦ Θεοτοκοπούλου.

Ἐκ τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ περὶ αὐτοῦ γραφάντων οἱ γνωστότεροι εἰνεὶς ὁ γάλλος Paul

1). «Ἐκ τούτου παρέλαβε καὶ ἐδημοσίευσε σχεδὸν αὐτολεξεὶ καὶ ὁ Κ. Σάμας ἐν τῇ «Νεοελληνικῇ Φιλολογίᾳ». Σελ. 224.

2. Δ. Βικέλα «Δομήνικος Θεοτοκόπουλος» Μάρτιος 1894 Σελ. 145-149. «Καὶ πάλιν περὶ Θεοτοκοπούλου» Μάρτιος 1894 Σελ. 225-227.

3. Γ. Μαυρογιάννης «Τρίας Ἑλλήνων Καλλιτεχνῶν». Εθν. Ἡμερολόγιον Κ. Σκόκου. Ετος 1894 Σελ. 50-64.

4. «Παναθήναια» 15 Ιουνίου 1903. «Δομήνικος Θεοτοκόπουλος» ὑπὸ Αννης Λίντης κατὰ μετάφρ. Κ.Μ.

5. «Πινακοθήκη» Αἴγυστος καὶ Σεπτέμβριος 1906 «Δομήνικος Θεοτοκόπουλος ἐπιλεγόμενος Γραικός», ὑπὸ Σαλβ. Βινέγρα (μετάφρασις Λ. Βελέλη).

*) Διάλεξις γενομένη ἐν τῷ συλλόγῳ «Παρνασσοῦ».

1) «Ἐλληνομνήμων» ὑπὸ Α. Νικολαΐδου Φιλαδελφεως 1843, Σελ. 270-276.

Lefort¹, ὁ γερμανὸς K.Justi², καθηγητὴς τοῦ ἐν Βιέννῃ Πανεπιστημίου, καὶ οἱ Ἰσπανοὶ Paccheo³, Palomino⁴, Ceán Bermudez⁵, Sanpere⁶, καὶ τελευταῖος ὁ καθηγητὴς Manuel B. Cossío, ὅστις κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος 1908 ἐδημοσίευσεν ἐν Μαδρίτῃ περισπούδαστον δίτομον καὶ μετ' ἄκρας φιλοκαλίας ἐκτετυπωμένον σύγγραμμα ὑπὸ τὸν τίτλον «El Greco»⁷ περ ἀναμφισβήτητας περιέχει τὰς πληρεστέρας καὶ ἀκριβεστέρας ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν πληροφορίας περὶ τοῦ ἐπιφανοῦς Ἐλληνος καλλιτέχνου.

Μετὰ τὴν μικρὰν ταύτην προεισαγωγὴν πέρι τῶν πηγῶν, ἡ ὁν ἡρόσθημεν τὰς περὶ τοῦ Θεοτοκοπούλου εἰδῆσεις, προβαίνομεν εἰς τὴν ἐιστρόησιν τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ.

Ο Δομήνικος Θεοτοκόπουλος ἐγεννήθη κατὰ τὸ ἔτος 1548 ἐν Κρήτῃ, καὶ πιθανότατα ἐν Ἡράκλειῳ, ἡ δὲ καταγωγὴ τῆς οἰκογενείας του φαίνεται ὅτι εἶναι ἐκ Βυζαντίου ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Θεοτοκῶν τοῦ ὀποίου, μετὰ τὴν "Αλωσιν τῆς Κωνσταντινούπολεως ὑπὸ τῶν Τούρκων, εἰς μὲν κλάδος κατέφυγε καὶ ἐγκατέστη ἐν Κερκύρᾳ⁷, εἶναι δὲ ἡ γνωστὴ οἰκογενεία Θεοτόκη, ἡ τοσούτους διαπρεπεῖς ἀνδρας ἀγαδείξας, ὁ δὲ ἔτερος εἰς Κρήτην, ὃπου διασώζεται ἔτι ἐν Ρεθύμνῳ τὸ οἰκογενειακὸν τούτο ὄνομα ἐν τῷ προσώπῳ Λεωνίδᾳ Θεοτόκη, υἱοῦ τοῦ Μανουῆλ. Τὴν ἀνακλαλψίν ταύτην τῆς καταγωγῆς τῆς οἰκογενείας τοῦ Θεοτοκοπούλου ὀφελούμεν εἰς τὸν διακεκριμένον νομισματογράμμονα κ. Κ. Μ. Κωνσταντόπουλον, ἀνεύροντα ἐν τῷ Ἑθν. Νομισματικῷ Μουσείῳ τῶν Ἀθηνῶν μολυβδόβουλον τῆς ΙΔ'. ἐκαπονταετηρίδος, φέρον ἐπιγραφὴν «Σφραγὶς Μανουῆλ ἐκ γένους Θεοτόκου»⁸.

Ἄλλας καὶ αὐτὸς ὁ Ἰδίος καλλιτέχνης ἐμερόμηντος νὰ δηλώσῃ πολλάκις τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα ὑπογράφων ἐν τοῖς πλείστοις τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἴστορηθέντων πινάκων τὸ ὄνομά του Ἐλληνιστὶ ὅτε μὲν «Δομήνικος Θεοτοκόπουλος ὁ Κρήτης ἐποίει», ὅτε δὲ «Δομήνικος Θεοτοκόπουλος Κρήτης ὁ δείξας», καὶ κατ' ἄκολουθίαν οὐδεμία δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία περὶ τῆς καταγωγῆς καὶ τῆς γεννετείρας τοῦ διαπρεποῦς καλλιτέχνου. Τὰ ὄντατα τῶν γονέων του ἀγνοοῦνται, ἥμαρτητήθη μάλιστα παρὰ τινῶν

ἀν ἐγεννήθη ἐν Κορήτῃ ἢ ἐν Βενετίᾳ, ἀλλὰ τὸ πρῶτον εἶναι βεβαιότερον καὶ ἀσφαλέστερον καὶ διότι οὐδὲν ἀνευρέθη ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Βενετίας ἐνδεικτικὸν τῆς ἐκεὶ διαμονῆς τῆς οἰκογενείας του, καὶ διότι ἐγίνωσκε καλῶς τὴν Ἐλληνικὴν γλῶσσαν¹) καὶ τὰ πρώτα ἔργα του φέρουσιν ἀποτετυπωμένην τὴν ἐλαφρὰν ἐπίδρασιν τῆς ἐν Κρήτῃ ὑπαρχούσης Βυζαντικῆς Σχολῆς ζωγραφικῆς², ἐν τῇ δοποίᾳ φαίνεται ὅτι ἐλαθεὶς τὰς πρώτας γνώσεις τῆς ώραίας τέγηνται, καὶ ὑστερον, νεαρώτατος ἔτι, μετέβη εἰς Βενετίαν, ὃπου ἤκμαζεν ἡ Ἐντικὴ Σχολὴ, πρὸς πληρεστέραν καὶ τελειοτέραν ἐκμαθήσην.

Ἡ διαμονὴ τοῦ Θεοτοκοπούλου ἐν Βενετίᾳ ὑπῆρξε τετραετῆς περίπου, κατὰ δὲ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ἐμαθήθευσε παρὰ τῷ μεγάλῳ διδασκάλῳ Τισσιανῷ κατὰ τὴν μαρτυρίαν τυν Ἰσπανοῦ ζωγράφου του Paloemino (1653—1726) ἡτις ἐπιβεβαιοῦται καὶ ἐκ τῆς αὐθεντικῆς ἐπιστολῆς τοῦ διασήμου μικρογράφου Ιουλίου Clovio³ πρὸς τὸν Καρδινάλιον Ἀλέξανδρον Farnese,⁴ τὸν μετέπειτα ἀναδειχθέντα Πάπαν Ρώμης ὑπὸ τὸ ὄνομα Παῦλος Γ'.

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη τοῦ Κλέδιο χρονολογουμένη ἀπὸ 16 Νοεμβρίου 1570⁵, εἶναι ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν πολύτιμος, καθόσον οὐ μόνον ἀναφέρει τὴν ἡλικίαν, τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀφίξεως τοῦ Θεοτοκοπούλου εἰς Ρώμην, ἀλλὰ μηνημονεύει καὶ τῆς μαθητείας αὐτοῦ παρὰ τῷ Τισσιανῷ καὶ πρὸς τούτους ὅτι ἦτο ἥδη, καὶ περ νεαρός, διαπρεπὴς ζωγράφος καὶ ἀναφίρει ἐπὶ λέξει «ὅτι μεταξὺ ἀλλων ἐξεπόνησεν αὐτοπροσωπογραφίαν, ἡτις ἐκίνησε τὸν θαυμασμὸν πάντων τῶν ἐν Ρώμῃ ζωγράφων». Συνεπίσημη τῆς θερμῆς ταύτης συστάσεως ὁ Θεοτοκόπουλος εὑρε κατὰ τὴν ἐν Ρώμῃ διαμονήν του καταφύγιον ἐν τῷ περιφήμῳ Ἀνακτόρῳ Farnese καὶ ἐκεὶ εἰργάσθη ἐπὶ πενταετίαν περίπου. Μεταξὺ τῶν πρώτων ἀξιολόγων πινάκων του καταλέγεται ἡ προσωπόγραφία τοῦ εὐεργέτου του Ιουλίου

1. Τὴν γνῶσιν τῆς Ἐλληνίδος γλώσσης διετήρησε μέχρι τέλους τοῦ βίου του, ἀναφέρεται δὲ ἐν τοῖς δικαστικοῖς ἀρχείοις τοῦ Τολέδου ὅτι ὁ Θεοτοκόπουλος ἐχρησίμευεν ὡς διερμηνεύειν τινὰ δίκην ἐνός Ελληνος Ρίζου καλουμένου κατὰ Μάιον τοῦ 1582.

2. Τοῦτο βεβαιοῦται ἐκ χειρογράφου εὐρεθέντος ἐν τῷ ἀγιωτάμω οὔρει Ἀθωνι.

3. Ο περιώνυμος μικρογράφος Giulio Clovio ἐγένηται ἐν Geijani τῆς Κροατίας τῷ 1498 καὶ ἀπέθανεν ἐν Ρώμῃ τῷ 1578. Ο πατήρ του ἦτο Μακεδών καὶ ἦ μήτηρ του ἐξ Ἰλλυρίας, ἐγίνωσκε δὲ καλλιτάτη τὴν Ἐλληνικὴν καὶ ἐθεώρει τὸν Θεοτοκόπουλον ὡς συμπατριώτην του.

4. Ο Καρδινάλιος Ἀλέξανδρος Farnese ἐγέννητος ἐν Ρώμῃ τῷ 1466, ὃπου καὶ ἀπεβίωσε τῷ 1549. Εἶναι κατὰ σειρὰν ὁ 227ος Πάπας Ρώμης ἐκλεγείς τοιοῦτος ἐν ἔτει 1534.

5. Ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν Ἰταλίᾳ ὑπὸ τοῦ Amadio Ronchini τῷ 1866.

1. Histoire des Peintres. Ecole Espagnole. Paris 1893.
2. Domenico Theotocopuli von Kreta. Leipzig 1897.
3. Arte de la Pintura. Sevilla 1649.
4. El Parnasso Espagnol pintoresco laureado. Madrid. 1724.
5. Dizionario histórico de los mas illustres profesores de las Bellas Artes en Espana. Madrid. 1800.
6. «El Greco» No 71 (30 Inero 1902) en la Revista de Barcelona «Hispania».
7. Λ. Βροχίνη. Βιογραφικὰ Σχεδίασια σελ. 273.
8. K.M. Κωνσταντόπουλος «Ο Δομήνικος Θεοτοκόπουλος ἐν Ἰταλίᾳ». Περιοδικὸν «Ἀρμονία» τόμ. A. σελ. 183-195.

Δ. Θεοτοκοπούλου.

Ο Ἰησοῦς ἐκδιώκων τοὺς ἐμπόρους ἐκ τοῦ ναοῦ.

Κλόβιο, εὐρισκομένη ἡδη ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Νεαπόλεως, καὶ φέρουσα Ἑλληνιστὶ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Θεοτοκοπούλου. Δεύτερον γνωστὸν ἔργον τῆς περιόδου ταύτης εἶναι ἡ Ἱασις τοῦ τυφλοῦ, ἡτις ὑπάρχει εἰς δύο διάφορα πρωτότυπα, καὶ τὸ μὲν ἐν τούτων, ὑπολειπόμενον ὄλγον κατὰ τὴν τέχνην, εὑρίσκεται ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Πάρμας, τὸ δὲ ἔτερον ἐν τῇ θαυμασίᾳ τῆς Δρέσδης Πινακοθήκη, προσκτηθὲν ἐκ τῆς ἐν Βενετίᾳ πινακοθήκης Rossi τῷ 1741, ἀπεδίδετο δὲ μέχρι τινὸς τῷ Bassano, ἀλλ' ὁ κ. K. Justi ἀνεγνώρισεν αὐτὸν ἐκ τῆς ἰδιαῖξου-στης τεχνοτροπίας ὡς ἔργον τοῦ Θεοτοκοπούλου, καίπερ μὴ φέρον, ὡς συνήθως, τὴν ὑπογραφὴν του. Τῆς περιόδου ταύτης ἔργα εἴναι καὶ ὁ ἐν δυσὶ πρωτοτύποις πίναξ ὁ εἰκονίζων τὴν ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ διὰ φραγγείου ἀπέλασιν τῶν ἐμπόρων ἐκ τοῦ ναοῦ. Ἀμφότερα τὰ πρωτότυπα ταῦτα εὑρίσκονται ἐν Ἀγγλίᾳ, τὸ μὲν ἐν ἐν τῇ Πιγακοθήκῃ τοῦ Earl of Yarborough ἐν Λονδίνῳ μετακομισθὲν ἐξ Ἰταλίας κατὰ τὸν 17' αἰῶνα, τὸ δὲ ἔτερον ἐν τῇ Πινακοθήκῃ τοῦ Sir F. Cook ἐν Ἀγγλίᾳ (Richmond) ὅπερ εἴναι μικρότερον μὲν τὸ μέγεθος, ἀλλ' ἐπιμελέστατα εἰργασμένον. Ὁπρώτος τῶν πινάκων τούτων, ὅστις παραδόξως εἰ καὶ φέρει τὴν ὑπογραφὴν «Δομήνικος Θεοτοκόπουλος Κρής ἐποίει», ἐθεωρεῖτο ὡς ἔργον τοῦ Παύλου Veronese, εἴναι πολύτιμος ἀπὸ ἴστορικῆς ἀπόψεως, διότι ἐν αὐτῷ καὶ ἐν τῇ πρὸς δεξιὰ τῷ δρῶντι κάτω γυνίᾳ ὁ ζωγράφος ἀπεικόνισεν ἑαύτὸν μετὰ τριῶν ἄλλων μεγάλων καλλιτεχνῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τοῦ Τισσιανοῦ,

τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου καὶ τοῦ προστάτου του Ιουλίου Κλόβιο. Ἡ ἐν τῷ συμπλέγματι τούτῳ προσωπογραφία τοῦ Θεοτοκοπούλου εἴη ἡ τελευταία, παραστάνει δὲ μερόφην νεαγίου ἀγενέτου, ἔχοντος βραχὺν εὐθύν μέτωπον, κόμην καστανήν, διηρημένην ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἀπλούμενην εἰς πλουσίας κυμάγνεις, ρῆνα δὲ μακρὸν, κυρτὴν καὶ καταπίπουσαν· ὁ τοῦ πώγωνος ἀπτόμενος δάκτυλος ἐκφράζει τὸ ipse fecit (αὐτὸς ἐποίει), οὗτος δὲ πράγματι εἴναι ὁ ἀληθῆς Δομήνικος Θεοτοκόπουλος καὶ οὐχὶ ἡ ἀλλη προσωπογραφία ἡ ἀποκειμένη ἐν τῷ ἀνακτόρῳ Santelmo τῆς Σεβίλλης, ἡ δημοσιευθεῖσα πολλάκις καὶ ἐν Ἑλλάδι ἀκόμη ὡς γνησία τοῦ Ἑλληνος, ἐνῷ εἰκονίζει ἀπλούστατα ἄλλον τινα ζωγράφον τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, οὐδόλως διμειάζοντα τῷ Θεοτοκοπούλῳ.

Εἰς τὴν περίοδον ταύτην τῆς ἐν Ἰταλίᾳ καλλιτεχνικῆς δράσεως τοῦ Ἑλληνος ζωγράφου ἀνήκουσι μεταξὺ ἄλλων καὶ οἱ ἔξης ἀξιόλογοι πίνακες: Ἡ προσκύνησις τῶν Μάγων, καὶ μία ὥραιοτάτη προσωπογραφία ἀνδρὸς φέροντος μακρὰν ἔνθην γενειάδα, ἀμφότεροι ἀποκειμενοὶ ἐν τῷ Αὐτοκρατορικῷ Μουσείῳ τῆς Βιέννης, δο «Ἄγιος Ιερώνυμος» ἐν τῇ Ἐθνικῇ Πινακοθήκῃ τοῦ Λονδίνου καὶ Παῖς ἀνάπτων ηρίον, ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Νεαπόλεως. Τῆς αὐτῆς Ἰταλικῆς περιόδου εἴναι καὶ ὁ ὥραῖος ἀληθῆς πίναξ ὁ εἰκονίζων Βενετὴν Δέσποιναν μετὰ μηλωτῆς ἐκ λευκοίκιδος, ὅστις εὑρίσκεται ἡδη εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ ἐν Ἀγγλίᾳ φιλοτέχνου Sir John Stirling-Maxwell· ὁ πίναξ οὗτος ἐθεωρήθη

Η ΓΥΝΗ ΕΝ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΙ

Πρεσβωπογραφία της Molé Raymond

"Έργον της διασήμου ζωγράφου VIGÉE LEBRUN.

ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

ώς παριστῶν ἄλλοτε μὲν τὴν σύζυγον, ἄλλοτε δὲ τὴν θυγατέρα τοῦ Θεοτοκοπούλου, ἀλλ’ οὐδέτερον τούτων εἶναι ἀκριβές, καθότον ὅτε ἔχωγραφήθη ἡ εἰκὼν. αὐτῇ ἐν Ἰταλίᾳ, ὁ “Ἐλλην καλλιτέχνης” ἦτο νεώτατος καὶ ἀγαμος, μετεκομίσθη δὲ ἐξ Ἰταλίας εἰς Ἰσπανίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν ἐν τῷ Λουθρῷ Ἰσπανικὴν Ηνακοθήκην τὴν ἀνέκουσταν τῷ Βασιλεῖ Λουδοβίκῳ Φιλίππῳ, καὶ κατὰ τὴν ἐν Ἀγγλίᾳ γενομένην μετά τὸν θάνατόν του ἐκποίησιν τῶν εἰκόνων του περιῆλθεν εἰς τὴν κυριότητα τοῦ νῦν κατόχου τῆς.

Ταῦτα εἰσὶ τὰ γνωστὰ ἡμῖν σπουδαιότερα γεγονότα τ’ ἀφορῶντα εἰς τὸν Δομήνικον Θεο-

τοκόπουλον κατὰ τὴν ἐν Ἰταλίᾳ διαμονήν του, ητις ὑπῆρξε τὸ πρῶτον στάδιον τῆς καλλιτεχνικῆς του δράσεως ὑπὸ τὴν ἐπίστρεψαν τῆς Ἐνετικῆς Σχολῆς, ἐν ᾧ ἐμαθήτευσε καὶ ἡ ὅποια ἐπιδρασίς ἐμφανίσται εἰς τοὺς πίνακάς του τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὑπολειπομένους μὲν κατὰ τὴν λαμπρότητα τοῦ χρωματισμοῦ, ἀλλὰ θαυμασίους διὰ τὴν τελειότητα τοῦ σχεδίου καὶ τὴν ἔκφρασιν τῶν εἰκονιζομένων προσώπων, καὶ διὰ τοῦτο ἀποδοθέντας ἐπὶ μακρούς χρόνους εἰς τοὺς διασημοτέρους διδασκάλους τῆς Σχολῆς ἐκείνης.

(“Ἐπειτα τὸ τέλος.”)

ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ ΚΑΡΑΒΙΑΣ

* ΕΕΝΟΙ ΚΑΔΛΙΤΕΧΝΑΙ *

•— L A M B E R T L O M B A R T —•

Ν δομοσίᾳ διαδέξει, διοργανωθεὶσῃ ὑπὸ τοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Λιέγης, ὁ κ. Jorissen ὠμιλοῦσε περὶ τοῦ Lambert Lombart καὶ περὶ τῆς καλλιτεχνικῆς του σχολῆς 1505—1565.

Ο μέγας καλλιτέχνης γεννηθεὶς ἐν Λιέγη τῷ 1505 καὶ ἐν τῇ γενεθλίῳ πόλει του ἐκμαθὼν τὴν ζωγραφικήν, ἀνεχώρησε διὰ Middelbourg πρὸς τελειοποίην του παρά τῷ Mabrise. Οὗτος τὸν ἐδέχθη μετ’ εὐχαριστήσεως, εύτυχης ὅτι ἐν τῷ ἀργαστηρίῳ του ἤριθμει ἔνα ζωγράφον πᾶν δόκιμον.

Μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν του εἰς Λιέγην χάρις εἰς τὴν προστασίαν τοῦ Prince ἐνέκει Erard de Lamarcq, βασιλεύοντος τότε, ἐστάλη εἰς Pώμην, ἐνθα τοσοῦτον προώδευσεν, ὥστε ὁ Vasari τὸν ἀνεγνώριζεν ὡς τὸν μεγαλείτερον ζωγράφον τῆς ἐποχῆς του. Δυστυχῶς τοῦ Erard de Lamarcq θανόντος, ἡ ὑποτροφία τῷ ἀφῆρεθν, ὅπερ τὸν ἀνάγκασε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Λιέγην, ὅπου εὐρίσκει ὀλίγην ἐνθάρρυνσιν. Οἱ Διάδοχοι τοῦ Erard ἀκιστά ἐνδιαφερόμενοι διὰ τὰς τέχνας δὲν ἐσκέφθησαν νὰ χονδριμοποιήσωσι τὸ ὀραιόν του τάλαντον.

‘Αποθνήσκει πτωχὸς κατ’ Αὔγουστον τοῦ 1565.

Ο ζωγράφος, οὕτως σώζονται ὀλίγοι αὐθεντικοὶ πίνακες ἐπιβεβαιωμένοι, ἐκ τῶν δποίων ὑπερέχει ἡ ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Λιέγης θαυμασία «Θυσία», εἶχε μίαν ἀντίληψιν λίαν δξιοπαθήτοντον, ἀν κρίνῃ τις ἐκ τῆς πληθύσου τῶν σχεδίων καὶ τῶν ἔργων τῆς χαρακτικῆς, ἀτιανεγκατέλειπεν.

Αἱ ἐπὶ τῆς ἀρχαιότητος σπουδαὶ του μαρτυροῦσσιν διτὶ ἐνεπνέετο πρὸ πάντων ἐκ τῆς Ἐλληνικῆς τέχνης, ἡς ἀνευρίσκει τις τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς γραμμῆς καὶ τὴν εὐγένειαν εἰς

L. Lombart.

Θυσία.

(Μουσείον Λιέγης).

τὰ πρόσωπα τῶν πινάκων του, ἐν τῇ τοσον ἀρμονικῇ συνθέσει του καὶ ἐν τῷ θερμῷ καὶ φωτεινοτάτῳ χρωματισμῷ του.

‘Ως πρόσωπογράφος, εἶνε δὲ πρῶτος ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις. Οὐδεὶς πρὸ αὐτοῦ εἶχε κατορθώσει ν’ ἀποδῶσῃ τὴν ἀπαλότητα καὶ τὴν ἀβρότητα τοῦ δέρματος τοῦ προσώπου καὶ τῶν χειρῶν. ‘Υπὸ τὴν ἐποψίην ταύτην, ὑπερτερεῖ πολὺ τὸν Τισιανόν, μόνος δὲ μεταξὺ τῶν πα-